

Програми факультативів, на відміну від програм з обов'язкових навчальних предметів, видавались як орієнтовні, що давало право вчителям вносити в них зміни.

Значна частина факультативів була забезпечена навчальними посібниками та методичними посібниками для вчителів. Однак уже в середині 1970-х рр. виявився ряд недоліків, пов'язаних з введенням факультативів:

- не всі запропоновані додаткові заняття мали належне методичне забезпечення (були відсутні навчальні програми, навчальні та методичні посібники);

- через недостатній контроль та відсутність зацікавленості учителів години, відведені для факультативних занять, часто витрачалися вчителями на додаткові заняття з основних предметів;

- більшість факультативних занять було неможливо запровадити в школі через непідготовленість учителів до їх проведення тощо.

На початку 80-х рр. XX ст. стало помітно, що розвиток освіти й рівень підготовки фахівців у нашій країні помітно відстає від світового. Назріла нагальна потреба у кардинальних змінах в освітній сфері. Ці зміни, насамперед, були пов'язані з поглибленням диференціації та індивідуалізації навчання, чому не в останню чергу сприяв досвід факультативів досліджуваного періоду.

ШКОЛА-ІНТЕРНАТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В УРСР (1950-ТІ – 1970-ТІ РР.)

Н. Б. Антоненко, к. пед. н.

У 1950-х роках в Україні, як і в усьому Радянському Союзі, інтернати функціонували при школах, де навчалися діти, за термінологією того часу, з фізичними вадами. Так, у 1956 р. Міністерство освіти Української РСР затвердило Положення про школи для глухонімих дітей, Положення про школи для сліпих дітей та Положення про допоміжні школи для розумово відсталих дітей. Усі ці документи мали окремий типовий розділ, присвячений інтернатам. У ньому зазначалося, що ті учні цих шкіл, які не мають батьків, а також учні, батьки яких проживають в іншій місцевості, приймаються до інтернатів, де вся робота з вихованцями має бути підпорядкована загальним завданням конкретної спеціальної школи.

14 – 25 лютого 1956 р. у Москві відбувся XX з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу, на якому звітну доповідь Центрального Комітету КПРС виголосив Перший секретар ЦК КПРС М. Хрущов. Висвітлюючи питання освіти, доповідач, зокрема, озвучив нову ініціативу партії. Суть її полягала у створенні нового типу навчально-виховного закладу – загальноосвітньої школи-інтернату, який, на думку ініціаторів нововведення, був покликаний на більш високому рівні виконувати завдання підготовки всебічно розвинутих, освічених будівників комунізму і таким чином сприяти докорінному

поліпшенню роботи з виховання та освіти підростаючого покоління. На першому етапі пріоритет під час прийому до нових закладів надавався дітям одиноких матерів, інвалідів війни і праці, сиротам, а також дітям, котрі не мали у сім'ї необхідних умов для виховання.

Директивна вказівка партії послужила поштовхом для створення цілої мережі навчально-виховних закладів, які у подальші роки складатимуть суттєвий сектор у системі народної освіти країни. На кінець 1970-х рр. в Україні утвердився такий перелік типів інтернатних закладів: а) загальноосвітні школи-інтернати загального типу для дітей, які не мали необхідних умов для виховання у сім'ї; б) дитячі будинки та загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків; в) загальноосвітні оздоровчі санаторно-лісні школи, санаторні школи-інтернати для дітей з різними захворюваннями, санаторні дитячі будинки; г) спеціальні загальноосвітні школи-інтернати та дитячі будинки для дітей, які мають недоліки у фізичному або розумовому розвитку, що перешкоджають їхньому навчанню у звичайній загальноосвітній школі; д) спеціалізовані загальноосвітні школи-інтернати для поглибленої підготовки дітей у галузі науки, мистецтва та спорту; е) інтернати при загальноосвітніх школах та при середніх спеціальних музичних та художніх школах.

РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО НАУКОВІ ОСНОВИ ПІДРУЧНИКА ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (40-ВІ – 80-ТІ РОКИ ХХ СТ.)

Л. С. Бондар, к. пед. н.

Питання якості навчальної літератури для молодших школярів тісно пов'язане з теорією і практикою створення підручників на конкретному етапі розвитку початкової освіти. З'ясовано, що її зміст конкретизується в нормативних документах і це дає змогу розробляти навчальні плани і програми. На рівні навчального матеріалу зміст утілюється в підручниках (з навчання грамоти, читання, рідної мови, математики, природознавства та ін.) і навчальних посібниках. На створення книги впливають різні чинники: державна освітня політика, стан розвитку відповідної науки (мовознавча, математична, природознавча), реформування початкової школи, поліграфічні можливості та реалізація в підручнику здобутків методики навчання тощо.

У ході дослідження *встановлено*, що новий етап розвитку початкової освіти, а отже, і змісту навчання розпочався в 30-х роках ХХ ст. Це було пов'язано з реалізацією постанов ЦК ВКП(б) про початкову та середню школу, про підручники, структуру, навчальні програми та режим роботи в них (1931 – 1935). Було вирішено відмовитися від «місцевих» навчальних планів і виробити єдиний зміст для сільських і міських шкіл та визначити основні принципи складання нових навчальних планів і програм. У період з 30-х по 80-ті роки з'явилися такі навчальні плани: у 1939 і 1946 рр. – для